De Zoetermeerse Sterke Sociale Basis: inwoners maken het verschil

De grootste kracht van Zoetermeer zit in haar inwoners. Inwoners die omzien naar elkaar, initiatief nemen en hun buurt tot leven brengen. Het netwerk, dat bestaat uit betrokken en zorgzame inwoners, aangevuld met informele netwerken en formele organisaties, wordt de sociale basis genoemd.

Een sociale basis ontstaat waar mensen elkaar ontmoeten, elkaar helpen en zich betrokken voelen bij hun omgeving. Het zijn inwoners die het verschil maken: met kleine gebaren én grote daden. Van een kopje suiker lenen, het maken van een praatje met de buurvrouw tot het opzetten van een buurtuin of vrijwilligerswerk doen bij de sportclub, wijkvereniging of een geloofsgemeenschap. Met elkaar en voor elkaar zorgen inwoners voor verbinding, vertrouwen en veerkracht in de stad.

De sociale basis speelt een belangrijke rol in het toegankelijk houden van de zorg voor mensen die het echt nodig hebben, Niet alleen in hun eigen persoonlijke kring, maar ook in buurten en gemeenschappen ondersteunen mensen elkaar in het dagelijks leven. Dit gebeurt buiten de formele zorg om. Vrijwilligerswerk, mantelzorg, welzijnswerk, sportverenigingen, geloofsgemeenschappen en informele netwerken dragen allemaal bij aan het gezond houden en maken van de samenleving.

In deze notitie worden de contouren geschetst van de ideale Zoetermeerse sterke sociale basis en de stappen die de gemeente wil inzetten om de beweging naar deze sterkere sociale basis beter te faciliteren.

Met het formuleren van een duidelijke visie bouwen inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeente aan een Zoetermeer waarin iedereen mee kan doen, zich thuis voelt en het verschil kan maken.

De ambitie voor de Sterke Sociale Basis is:

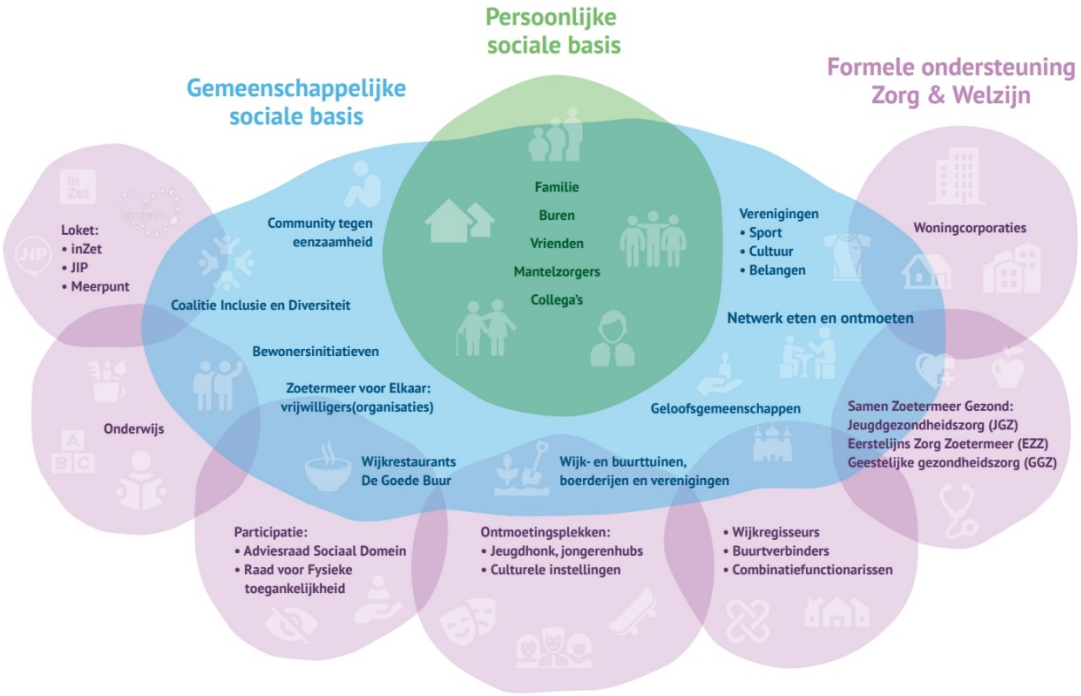
In Zoetermeer maken inwoners het verschil. De gemeente Zoetermeer ondersteunt inwoners om een actieve rol te spelen in hun buurt, in gemeenschappen en het verenigingsleven en daarmee op het versterken van veerkracht en zelfredzaamheid. Inwoners met een hulpvraag kunnen een beroep doen op hun eigen netwerk, maar er is professionele hulp beschikbaar als dat nodig is.

ZOETERMEER 2040

De visie op de Sterke Sociale Basis is een verdere uitdieping van de visie Zoetermeer 2040. In de visie Zoetermeer 2040 staat “Om je thuis te voelen moeten inwoners zoveel mogelijk eigen regie kunnen voeren over hun eigen leven, met respect voor anderen” En “Steeds meer partijen in de stad nemen zelf initiatief en (willen) investeren in de stad”. Bij Zoetermeer 2040 gaat het erom deze energie en krachten in de stad te bundelen om een opwaartse beweging van de stad in gang te zetten.

“Door het verbreden en versterken van de sociale basis is de sociale cohesie binnen de stad krachtiger geworden". En dat is nodig, want uit het Rapport de Staat van Zoetermeer van bureau Louter blijkt dat in Zoetermeer de sociale cohesie lager is dan in andere gemeenten.

De Zoetermeerse Sociale Basis

Op basis van bovenstaand model van Movisie is de Zoetermeerse sociale basis in beeld gebracht. De sociale basis bestaat uit drie onderdelen die elkaar versterken.

- De persoonlijke sociale basis is het netwerk van mensen waar iemand op kan terugvallen, zoals familie, vrienden of buren. Mensen met een sterke persoonlijke basis doen makkelijker mee, voelen zich beter en kunnen hun dagelijks leven grotendeels zelf regelen.

- De gemeenschappelijke sociale basis bestaat uit plekken in de wijk waar mensen elkaar ontmoeten en meedoen, de wijk-en buurtverenigingen, de voetbalclub, de buurttuin, kerken en moskeeën en andere laagdrempelige ontmoetingsplekken.

- De formele sociale basis omvat de professionele organisaties, zoals inZet, de huisarts, Buurtwerk, het Meerpunt en het onderwijs. Zij bieden hulp en ondersteuning wanneer dat nodig is.

Samen vormen deze drie onderdelen de basis voor een gezonde samenleving waarin mensen naar elkaar omzien, elkaar steunen en zich gesteund voelen.

De sociale basis versterken

De persoonlijke sociale basis, het netwerk van mensen waar iemand op kan terugvallen, vormt de kern van de sociale basis.
Inwoners beschikken over de kennis, ervaring en betrokkenheid om zelf oplossingen en ideeën te ontwikkelen voor maatschappelijke vraagstukken. De rol van de gemeente, maatschappelijke organisaties, verenigingen en ondernemers is om dit proces te ondersteunen. Bijvoorbeeld door ruimte, kennis of financiële middelen beschikbaar te stellen. Formele zorg en ondersteuning worden pas ingezet wanneer dat echt nodig is. Deze notitie markeert de eerste stap richting een samenleving waarin de sociale basis centraal staat. Dit gebeurt op basis van een aantal heldere uitgangspunten:

- De inwoner maakt het verschil.
- Ontmoeten kan overal.
- Samen werken aan een sterke sociale basis.

Deze uitgangspunten bieden richting voor de verdere ontwikkeling van een sterke sociale basis in Zoetermeer.

De inwoner maakt het verschil

In Zoetermeer staat het vertrouwen in de kracht van inwoners centraal. Er is geloof in het vermogen van mensen om het verschil te maken. Door om te zien naar elkaar, initiatieven voor de buurt te ontplooien en de omgeving mooier en leefbaarder te maken, ontstaat een positieve beweging. Daarnaast zijn inwoners ook op persoonlijk niveau van grote waarde. Door er te zijn voor familie, buren of vrienden, versterken zij de onderlinge verbondenheid en vormen zij de basis van een zorgzame samenleving.

Veel inwoners dragen bij aan projecten die in het belang van hun buurt of wijk zijn. Dit gebeurt vaak met succes, al kunnen administratieve obstakels soms in de weg staan. Wanneer de gemeente een stapje terugdoet en actief meedenkt over hoe iets wél mogelijk is, ontstaat er ruimte voor inwoners om eigenaarschap te tonen en zelf initiatief te nemen.

Doel: Inwoners voelen de ruimte om betrokkenheid en eigenaarschap te tonen en zelf initiatief te nemen om hun buurt leefbaarder en socialer te maken.

Uitgangspunten:

- Inwoners zijn in staat om met kleine gebaren en grote daden het verschil te maken.
- Inwoners voelen de ruimte om zelf de beste ideeën en plannen te bedenken om hun wijk of buurt te verbeteren.
- Inwoners ontvangen, wanneer zij dat nodig hebben, passende ondersteuning bij het werken aan zelfredzaamheid en veerkracht.

Voorbeelden van succesvolle initiatieven in Zoetermeer

De inwoner maakt het verschil is op de volgende manier al zichtbaar in de stad, met onder andere de volgende voorbeelden:

- Bijna alle **vrijwilligersorganisaties** werken zonder steun van de gemeente voor hun mede-inwoners en /of voor een betere stad.
- **Lief en leedstraten:** Buren kijken om naar elkaar en organiseren activiteiten in de buurt.
- **Themagroep jongeren van de Community tegen Eenzaamheid:** Jongeren in de themagroep maken Zoetermeer leuker. De jongerenorganisaties helpen jongeren hierbij.
- In het project **Preventie in de Praktijk** wordt gewerkt met drie vragen aan inwoners. Wat wil je, wat kan je zelf en wat heb je nodig?
- **Zoetermeerse aanpak bewonersactivatie:** Buurtverbinders, vrijwilligers van de Knussebus, sociaal-cultureel makelaars van inZet werken allemaal aan het activeren van inwoners.
- **Wijk aan Zet:** Inwoners kunnen zelf subsidie aanvragen voor activiteiten in de buurt of wijk.
- **Gouden loper:** Inwoners kunnen zelf subsidie aanvragen voor een maatschappelijk initiatief of project**.**
- Via maatjesprojecten van onder andere stichting Mee worden mensen met een verstandelijke beperking ondersteund in het vergroten van hun zelfredzaamheid.

Wat (extra) doen?

De gemeente faciliteert inwoners met het versterken van hun sociale basis. Dit betekent dat het inwoners zo makkelijk mogelijk gemaakt wordt zelf actie te ondernemen. Hierdoor kunnen inwoners meer sociale initiatieven en projecten starten.

Op het gebied van financiën en organisatie kunnen inwoners het volgende van de gemeente verwachten:

- De gemeente onderzoekt hoe bewonersinitiatieven het meest effectief financieel ondersteund kunnen worden, bijvoorbeeld via buurtbudgetten waarbij inwoners zelf bepalen waaraan het geld wordt besteed.
- In de gemeentelijke begroting maakt de gemeente extra ruimte vrij voor initiatieven vanuit inwoners.
- De gemeente ondersteunt inwoners en organisaties bij het aanvragen van fondsen en het werven van andere geldstromen, door bijvoorbeeld het organiseren van een maatschappelijke beursvloer.
- De gemeente geeft ruimte aan experimenten. Het kan dan ook gebeuren dat sommige plannen van inwoners en maatschappelijk organisaties niet uitpakken zoals bedoelt, maar dat is een belangrijk onderdeel van het leerproces.
- De gemeente maakt administratieve processen zo eenvoudig mogelijk en legt zo min mogelijk regels en kaders op bij bewonersinitiatieven.
- Ambtenaren van de gemeente gaan de wijken in. Wijkregisseurs zijn duidelijke aanspreekpunten voor inwoners in de wijken en leggen verbinding tussen inwoners en het stadhuis. De netwerkregisseurs zijn zichtbaar in de netwerken en ook in de wijken. Zij verbinden inwoners, organisaties en beleid met elkaar.
- De gemeente faciliteert, via maatschappelijke organisaties, een aanbod van trainingen en workshops die bijdragen aan het versterken van zelfredzaamheid, veerkracht en weerbaarheid van inwoners.

Ontmoeten kan overal

Elke ontmoeting heeft betekenis. Een gesprekje met iemand die eenzaam is kan grote impact hebben. Ontmoetingen kunnen plaatsvinden op verschillende plekken. In een beweegpark, op een bankje bij de speeltuin, in een buurthuis of op een locatie van inZet. Ook bieden diverse geloofsgemeenschappen in Zoetermeer ruimte voor zinvolle ontmoetingen.

Als je elkaar kent dan is het makkelijker om samen iets te doen of iets voor elkaar te doen. Inwoners kunnen bijvoorbeeld samen buiten bewegen of samen koken en eten. Een boodschapje doen voor de buren, samen een plan maken voor de (gezamenlijke) aankoop van zonnepanelen of kletsen op het schoolplein. Ontmoeten kan op vele manieren en vele plekken.

Doel: In elke buurt kunnen inwoners elkaar (overal) ontmoeten.

Uitgangspunten:

- Ontmoeten kan op verschillende manieren en plekken, zowel georganiseerd als spontaan.
- Elke buurt heeft ontmoetingsplekken die bij de inwoners passen.
- Inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers stellen ruimte beschikbaar voor ontmoeting. De gemeente ondersteunt wanneer dat nodig is.

Voorbeelden van ontmoeting in Zoetermeer

We noemen hier enkele voorbeelden waarbij ontmoeting plaatsvindt. Sommige hiervan worden gesubsidieerd, andere worden uit andere bronnen ondersteund of worden door inwoners zelf georganiseerd:

- **Wijk -en buurtverenigingen** stellen hun ruimtes deels beschikbaar voor inwonersinitiatieven.
- De vrijwilligers van de **Knussebus** schenken koffie bij een mobiele huiskamer op wielen.
- **inZet** biedt ontmoetingsplekken die laagdrempelig van aard zijn.
- **Kwiek-beweegroutes** stimuleren inwoners om samen te komen.
- **Eigenwij** is als een woonkamer voor inwoners van Meerzicht
- **Buurttuinen** combineren ontmoeting met fijne dagbesteding.
- Het **Forum** is samen met **Café Max** een centraal gelegen locatie waarin ontmoeting op verschillende manieren mogelijk wordt gemaakt, zowel georganiseerd met workshops, lezingen en bijeenkomsten als spontaan.
- Ondernemers zoals **winkeliers** denken actief mee over het faciliteren van spontane ontmoetingen tussen inwoners.
- **Eten en ontmoeten** is een netwerk van sociale eetinitiatieven die inwoners samenbrengen.
- **Buurtverbinders** (helpen bij het) organiseren van activiteiten en ontmoetingen.
- De **Jongerenhub in Palenstein** is tot stand gekomen door samenwerking tussen netwerkpartners vanuit cultuur, sterke sociale basis en jeugd.
- De activiteiten in de jongerenhub **Chillbase** in Meerzicht zijn allemaal bedacht door jongeren zelf.

Wat gaan we (extra) doen?

Op het gebied van ontmoeting kunnen inwoners het volgende van de gemeente verwachten:

- De gemeente zorgt voor voorzieningen in elke wijk, met ruimte voor ontmoeting.
- De gemeente zorgt voor duidelijke afspraken met inwoners en (maatschappelijke) organisaties over het gebruik en beheer van (maatschappelijk) vastgoed.
- De gemeente werkt aan een visie op maatschappelijk vastgoed. Dat zorgt ervoor dat er gemeentelijk vastgoed in elke wijk beschikbaar gesteld kan worden.
- De gemeente zorgt voor een goede samenwerking tussen inwoners en partijen die zich bezighouden met het organiseren van activiteiten vanuit verschillende beleidsterreinen. Culturele, sociale activiteiten en activiteiten voor jongeren en ouderen kunnen allemaal op dezelfde locatie plaatsvinden. Dit vraagt een goede afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen van de gemeente.
- De gemeente zorgt voor een goede verbinding met ontwikkelingen in het fysiek domein, bijvoorbeeld door samen te werken aan ontmoetingsplekken in de buitenruimte.
- De gemeente ontwikkelt een (digitaal) platform dat geloofsgemeenschappen en andere maatschappelijke organisaties ondersteunt bij het vinden van passende locaties. Op dit platform wordt zowel het gemeentelijk vastgoed als het overige beschikbare maatschappelijk vastgoed inzichtelijk gemaakt, zodat vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd kunnen worden.
- De gemeente faciliteert inwoners bij het opzetten van nieuwe fysieke en digitale platforms. Zoals bijvoorbeeld een Huis van Inspiratie, waar vrijwilligers zelf de programmering bepalen en activiteiten vormgeven.

Samenwerken aan een sterke sociale basis

De gemeente bouwt samen met inwoners aan een sterke sociale basis. Daarbij is het van belang dat duidelijk is wat inwoners van de gemeente mogen verwachten. De rol van de gemeente is ondersteunend en verbindend: zij schept de voorwaarden waarin initiatieven kunnen groeien en netwerken tot bloei komen.
Door samen te werken met inwoners, maatschappelijke organisaties, verenigingen en andere partners wordt de kracht, creativiteit en oplossingsgerichtheid benut die al in de samenleving aanwezig is.

Doel: Inwoners krijgen betere ondersteuning dankzij een sterke samenwerking tussen netwerken, maatschappelijke organisaties en de gemeente.

Uitgangspunten:

- De samenwerking tussen inwoners, gemeente en netwerken is gebaseerd op vertrouwen, openheid en duidelijkheid.
- De gemeente zorgt voor de juiste structuren, verbindingen en ondersteuning, zodat inwoners, netwerken en organisaties elkaar kunnen vinden en versterken.
- Maatschappelijke organisatie en inwoners werken in de wijken constructief met elkaar samen en stemmen ideeën en plannen goed op elkaar af.

Voorbeelden van succesvolle samenwerking

Samenwerken in de sterke sociale basis is al heel vanzelfsprekend. De volgende voorbeelden laten zien wat er onder andere al gebeurt in de stad op gebied van samenwerken en verbinden:

- **Inwonerparticipatie**: De gemeente betrekt inwoners en organisaties bij het ontwikkelen of het toetsen van het beleid, op thema's zoals gezondheid, fysieke leefomgeving en afvalbeleid.
- Samenwerken met inwoners en organisaties in netwerken zoals:
  - **Community tegen Eenzaamheid**, door netwerkbijeenkomsten en themagroepen.
  - **Zoetermeer voor Elkaar**, door beschikbaar stellen van platform, trainingen en netwerkbijeenkomsten.
  - **Inclusie & Diversiteit**, door samenkomsten op thema's, dialogen en gezamenlijke interventies.
  - Adviesraden, zoals **de Raad voor de Fysieke Toegankelijkheid** en de **Adviesraad Sociaal Domein**
  - **Samen Zoetermeer Gezond**, door kennisdeling.
- Binnen **inZet** werken vele organisaties samen om inwoners met een hulpvraag zo goed mogelijk te ondersteunen.
- **WijCK,** onderdeel van CKC & partners is een samenwerkingsplatform waarin wijkbewoners, het sociaal domein en de culturele met elkaar zijn verbonden.

Wat gaan we (extra) doen?

Om nog beter samen te werken aan de sterke sociale basis, kunnen inwoners het volgende verwachten:

- De gemeente werkt aan overzichtelijk en toegankelijk subsidiebeleid voor (maatschappelijke) organisaties en inwoners.
- De gemeente onderzoekt het concept ‘right to challenge’, Dat betekent ‘het recht om uit te dagen’. Inwoners kunnen aangeven dat ze bestaande taken of lokale voorzieningen willen overnemen van de gemeente als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.
- De gemeente investeert in effectieve communicatie om inwoners te informeren, betrekken en verbinden. Dit kan via campagnes, sociale media, nieuwsbrieven en evenementen, maar ook via een fysieke locatie, zoals een Huis[1] van Actief burgerschap.
- De gemeente werkt vraaggestuurd bij hulpvragen van inwoners en niet aanbodgericht. Deze manier van werken draagt de gemeente uit naar (professionele) organisaties.
- De gemeente werkt aan een nieuwe netwerk- en overlegstructuur zodat inwoners, (vrijwilligers) organisaties en gemeente effectiever met elkaar kunnen samenwerken.

Tot slot:

Tijdens het participatietraject werd het nog duidelijker: de inwoner maakt het verschil. Tijdens de bijeenkomsten, wijkgesprekken en in de reacties op de enquête viel op hoeveel actieve en betrokken inwoners Zoetermeer rijk is.

Vrijwilligers die zich onvermoeibaar inzetten voor hun straat, buurt of wijk; bewoners die een buurthuis draaiende houden; geloofsgemeenschappen die ruimte bieden voor ontmoeting, en inwoners die vanuit hun eigen ervaring meedenken over hoe de sociale basis sterker kan worden. Zij dragen stuk voor stuk bij aan een stad waar mensen naar elkaar omkijken. Zoetermeer mag trots zijn op haar inwoners: zij kwamen niet alleen met zorgen, maar vooral met oplossingen, creatieve ideeën en concrete voorstellen die direct bijdragen aan een sterke sociale basis. Het laat zien dat, wanneer er ruimte wordt geboden, inwoners heel goed weten wat werkt in hun eigen buurt.

De participatie heeft daarmee niet alleen waardevolle input opgeleverd voor de visie, maar ook vertrouwen in de kracht van de samenleving zelf.

Na besluitvorming in de gemeenteraad worden de ideeën van inwoners uit de participatiebijeenkomsten in coproductie verder uitgewerkt, samen met partners en de gemeente. Ook worden de voorstellen voor wat de gemeente extra gaat doen nader uitgewerkt. De uitkomsten hiervan worden opgenomen in de uitvoeringsagenda.
De uitvoeringsagenda wordt eind Q3 2026 naar de gemeenteraad toegestuurd.

[1] Huis van Actief Burgerschap – Samen werken aan een sterke samenleving

Participatie blijft gedurende de hele uitvoering een vast onderdeel, zowel bij het concretiseren van maatregelen als bij het monitoren van de voortgang.